

areas), conducting longitudinal studies to assess the long-term impact of early interventions, and designing culturally sensitive practices tailored to specific regional or ethnic contexts.

In conclusion, building effective systems of socio-psychological support for children in situations of parental loss or divorce is not only a task of mental health professionals, but also a responsibility of educational institutions, policymakers, and the broader society.

References

1. Ardianto A., Gunawan E., Yusuf N., Tubagus M. The Psychological Impact of Divorce on Children in Manado City, North Sulawesi. *Ulul Albab: Jurnal Studi dan Penelitian Hukum Islam*. 2024. № 6 (2). P. 123-135.
2. Iqbal M., Khalid M. S., Rehman N., Yanping L. Parental divorce: Impact on socio-psychological behavior and academic performance of students in teacher's perception. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2021. № 62 (6). P. 475-492.
3. Khimmataliev D. O., Ergashevna B. K. Family Crises: Psychological Dynamics and Strategies for Resolution. *ASEAN Journal of Community and Special Needs Education*. 2024. № 4 (1). P. 1-10.
4. Kurylo V., Karaman O., Yurkiv Y., Stepanenko V., & Kharchenko L. Legal basis and main technologies of socio-psychological work with vulnerable categories of the population in the community. *Social and Legal Studios*. 2024. № 7 (1). P. 46-55.

Maryna Voloshenko

doktor nauk pedagogicznych,
docent, psycholog Łódzkiego Stowarzyszenia Pomocy Szkole

PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY

Autorka porusza aktualny i niepokojący problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży. Autorka analizuje przyczyny sięgania po substancje psychoaktywne, takie jak chęć ucieczki od stresu, potrzeba akceptacji społecznej czy poszukiwanie silnych doznań. Podkreśla również znaczenie profilaktyki, która powinna być prowadzona na trzech poziomach: pierwotnym, wtórnym i trzeciorzędowym. Wskazuje na potrzebę zaangażowania lokalnych społeczności i budowania środowiska wspierającego rozwój młodych ludzi. Artykuł akcentuje rolę szkoły,

rodziny i społeczeństwa w przeciwdziałaniu psychodegradacji młodego pokolenia.

Słowa kluczowe: uzależnienia, młodzież, dzieci, profilaktyka, substancje psychoaktywne, stres, społeczeństwo, wychowanie

W dzisiejszych realiach, uzależnienia wśród najmłodszych i młodzieży to zjawisko nader częste. Wynika to przede wszystkim z rozwoju współczesnej cywilizacji. Postęp cywilizacyjny, choć przyniósł liczne pozytywne rezultaty w różnych sferach życia, jak i szereg ułatwień, takich jak :

- Rozwój mediów
- Postęp w komunikacji
- Osiągnięcia w medycynie, wiąże się również z negatywnymi konsekwencjami, takimi jak konflikty międzyludzkie.

Zatem nie przypadek to, że akurat w obecnym wieku wprowadzono koncept «epidemii uzależnień», która osiągnęła skalę stanowiącą niebezpieczeństwo dla młodzieży i dzieci, a także dla całej społeczności. Równolegle z rozkwitem uzależnień zauważalny jest wzrost przestępczości i prób samobójczych. Zjawiska te prowadzą do psychicznego upadku osób dotkniętych tego rodzaju zaburzeniami, do destrukcji rodziny oraz do degradacji życia społecznego. Problem uzależnień obecny jest aktualnie w każdym otoczeniu. Zacołanie społeczne wobec problemu i narastająca bieda, skutkują tym, iż umysł ludzki jest tak zajęty myślami o zarobieniu pieniędzy na utrzymanie, iż zanikają wszelkie wartości. Ujawnia się spadek wagi fundamentów oraz harmonii rodziny, pojmowanej jako podstawowa jednostka społeczna. Ponadto, zaciera się odmienność człowieka, gdyż wszystko zostaje ujednolicone, a relacje międzyludzkie osłabione – jednostki egzystują obok siebie, nie zwracając na siebie uwagi. W takim kontekście, społeczeństwo przejawia brak tolerancji wobec wszystkiego, co jest obce i zdefiniowane w ramach norm społecznych, jednocześnie ulegając zobojętnieniu. Nierzadko sięgają po alkohol, aby choć na moment uciec od rzeczywistości. Wzmagają nałóg palenia tytoniu, gdyż uspokaja to ich nerwy. Brak im czasu na rozmowy z potomstwem, ze względu na absorbującą pracę zawodową, która często angażuje ich po 24 godziny na dobę. Położenie dzieci oraz młodzieży w takim środowisku jest wysoce specyficzne. Ich zasadniczym obowiązkiem jest edukacja, która nie jawi się jako priorytet ze względu na swoją powtarzalność, a stanowi źródło frustracji w dążeniu każdego młodego człowieka do niezależności. Samo nauczanie jest rutynowe i schematyczne. Nauczyciele wykazują zainteresowanie przede wszystkim

ocenami, kontakt z uczniami to rzadkość. W rezultacie rozwija się «podziemne» życie uczniów, o którym rodzice i opiekunowie nie mają pojęcia. Zarówno rodzina, jak i szkoła, rzadko reagują na pojawiające się trudności, często je pomijając. W konsekwencji, nastolatki same szukają sposobów na rozwiązanie swoich problemów, co nie zawsze pokrywa się z akceptowanymi zasadami i normami społecznymi. Czas dojrzewania to emocjonalny huragan - trudno określić w tej sytuacji kim tak naprawdę jest młody człowiek, to już nie dziecko, ale jeszcze nie dorosły, brak mu odpowiedzialności, ma swoje pasje, styl ubierania się i swoje problemy. Chce wszystkiego doświadczyć i przekonać się, «jak to smakuje». Nie słucha dorosłych, którzy starają się go przekonać do odpowiedniego postępowania; zawsze «wie lepiej» i nie liczy się z konsekwencjami swoich czynów.

Młody osobnik wpada w sidła nałogu z analogicznej przyczyny, dla której liczni dorośli sięgają po substancje: by zaznać ulgi i umknąć przed napięciem.

Znalezienie prostej odpowiedzi na kwestię, dlaczego nastolatki sięgają po zakazane środki, jest wyzwaniem. Młodzi ludzie często argumentują, że «narkotyki» uwalniają od trosk i pozwalają zapomnieć o trudnościach. Substancje psychoaktywne, dym papierosowy, czy alkohol stanowią dla nich element, który pozwala zaimponować grupie rówieśniczej i uzyskać akceptację w swoim środowisku.

Psycholodzy, z kolei, wskazują na trzy fundamentalne czynniki, które mogą wepchnąć dziecko w szpony nałogu:

1) Odkrywanie świeżych, pozytywnych odczuć. Młody człowiek tęskni za przygodą, czymś nowym, pobudzającym. Ceni ryzyko i nie znosi monotonii oraz ustalonego porządku. Narkotyk, pozornie, odpowiada na jego pragnienia – dzięki niemu może poczuć się «istotny», «owiany tajemnicą», «dojrzały», potrafi również, bez minimalnego zaangażowania z własnej strony, doznawać radości i emocjonujących wrażeń.

2) Pragnienie zerwania z presją, frustracją i bólami. Środek odurzający na krótko odseparowuje od szarej codzienności, relaksuje, maskuje emocje. Nerwowy przed spotkaniem nastolatek odpala jointa, przed sprawdzianem sięga po amfetaminę. W obliczu trudności sięga po haszysz, zapominając o nich na moment - to współczesny portret młodzieży.

3) Chciałbym wpasować się w krąg. Pragnę poczuć wewnętrzną moc, spełniać to, co kreują mass-media: ideał „gościa z luzem”, twardego, obojętnego na troski, korzystającego z natychmiastowych i prostych rozwiązań. Gdy doskwiera ból głowy – sięga po pigułkę. Kiedy czuje zmęczenie, spożywa

energetyka albo chłonie cudowne witaminy. W chwili, gdy ktoś oferuje mu substancje odurzające, nie protestuje.

Narkotyków jest coraz więcej, a trudnych sytuacji dla młodych ludzi również nie brakuje; jednak na horyzoncie widać też «szybkie» rozwiązania: tabletki, piwo, papieros.

Każda używka, w tym kontekście, jawi się jako uniwersalne panaceum na problemy i napięcia – jako skondensowana, łatwa przyjemność.

Kluczowe znaczenie zyskuje zatem kwestia profilaktyki, która obejmuje działania mające na celu ochronę przed konkretnymi uzależnieniami, chorobami, zakłóceniami rozwoju oraz patologiami społecznymi.

Prewencja to proces permanentny, zapewniający jednostkom i strukturom szansę na:

- Udoskonalanie wiedzy oraz podnoszenie świadomości w odniesieniu do indywidualnych i zespołowych zasobów.

- Kształtowanie umiejętności w zakresie eksploatacji własnych potencjałów.

- Innowacyjne wykorzystywanie wsparcia zewnętrznego, ukierunkowane na wykształcenie zdolności do zarządzania wyzwaniami życiowymi, co z kolei efektywnie redukuje ryzyko wystąpienia problemów psychicznych, emocjonalnych bądź społecznych, predysponujących do sięgania po substancje psychoaktywne.

Działania prewencyjne, ukierunkowane na modyfikację egzystencji jednostki, winny uwzględniać wzmocnienie otoczenia społecznego, w którym dany osobnik odnajduje niezbędne wsparcie w progresie. Profilaktyka skupia się zarówno na jednostce, jak i na społeczeństwie, bowiem system społeczny wraz ze wszystkimi powiązaniem zapewnia strukturę, warunkującą zdrowy rozwój i egzystencję jednostek. Kluczowe jest, by profilaktyka miała miejsce na szczeblu społeczności lokalnej. Jedynie wtedy możliwe jest wykorzystanie właściwych i skutecznych metod oddziaływania, adekwatnych do specyficznych potrzeb członków danej społeczności. Bez względu na charakter, wszystkie działania profilaktyczne mają wspólny mianownik celów. Można wyliczyć dziesięć podstawowych: szerzenie prawdziwej i rzetelnej informacji o zjawisku, które profilaktyka obejmuje; kształtowanie świadomych wzorców konsumpcji; budowanie umiejętności interpersonalnych, a w szczególności samoświadomości, oceny własnej osoby i samodyscypliny; rozwój umiejętności interdyscyplinarnych, zwłaszcza empatycznych, współpracy, komunikacji oraz rozwiązywania konfliktów; kształtowanie dojrzałej odpowiedzialności jako

właściwego wzorca do naśladowania (obejmującej m.in. styl życia, postawy wobec substancji psychoaktywnych), podejmowanie decyzji; budowanie środowiska rodzinnego, społecznego i zawodowego, które podnosi jakość życia wszystkich jego uczestników; umożliwienie wczesnego wykrywania, diagnozowania zagrożeń i rozwijania strategii zapobiegawczych, opartych na zrozumieniu przyczyn szkodliwych uwarunkowań.

Prewencja uzależnień, wedle ekspertów, może odbywać się na trzech płaszczyznach. Akcje miałyby charakter:

1. Prewencji pierwotnej lub profilaktyki w ścisłym tego słowa znaczeniu, mającej na celu niedopuszczenie do zaistnienia problemów. Profilaktyka pierwszorzędowa to działania ukierunkowane z jednej strony na promocję zdrowia i przedłużanie ludzkiego życia, z drugiej - zapobieganie pojawianiu się problemów związanych z zażywaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych. Szczególnie mocno akcentuje się tutaj budowanie i doskonalenie różnorodnych umiejętności radzenia sobie z życiowymi wyzwaniami.

2. Prewencji wtórnej lub wczesnej interwencji (dotyczyłyby one działań skierowanych do osób narażonych na wystąpienie u nich rozmaitych problemów). Profilaktyka drugorzędowa (lub wczesna interwencja) stawia sobie za cel rozpoznanie osób najbardziej narażonych na uzależnienie, a następnie udzielenie im pomocy w ograniczeniu tego ryzyka, tym samym uniemożliwiając rozwój nałogowego sięgania po substancje.

3. Prewencji trzeciorzędowej, tj. działań w obszarze następstw nadużywania substancji psychoaktywnych. Profilaktyka trzeciorzędowa, definiowana jako interwencja podejmowana po ukształtowaniu się nałogu, skupia się na dwóch głównych celach. Po pierwsze, ma na celu zahamowanie postępu choroby, a więc zapobieganie dalszemu pogłębianiu się uzależnienia. Po drugie, dąży do reintegracji osoby uzależnionej z otoczeniem, ułatwiając powrót do życia w społeczeństwie. Chodzi tu o stworzenie warunków do prowadzenia życia satysfakcjonującego, zgodnego z normami społecznymi, przede wszystkim wolnego od nałogu.

Bibliografia

1. Kusztal, J., Piasecka, M. Współczesne podejścia do terapii uzależnień dzieci i młodzieży – przegląd stanowisk teoretycznych i empirycznych. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*. 2019. T. 14, nr 4(54). S. 55–70. URL: <https://czasopisma.ignatianum.edu.pl/index.php/eetp/article/view/1154>

2. Szymaniak, K. Młodzież w obliczu problemu uzależnień od substancji psychoaktywnych – profilaktyka. *Kultura – Społeczeństwo – Edukacja*. 2019. Nr 1(15). S. 87–101. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/pl/10-15804/ksm/5702-ksm201913>

3. Wawrzyniak, S. Rola współczesnej szkoły w zakresie profilaktyki uzależnień od substancji szkodliwych. *Studia Edukacyjne*. 2020. Nr 56. S. 253–263. URL: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/se/article/view/26849>

Oleksandr Volf

PhD

Head of the Board

All-Ukrainian Association of palliative and hospice care

Kyiv

Stephen Connor

Dr

Executive Director

Worldwide Hospice Palliative Care Alliance

INNOVATIVE EDUCATIONAL PROGRAMS IN THE FIELD OF HEALTHCARE

The article addresses the application of innovative educational technologies in the context of care for seriously ill patients. The article focuses on the integration of professionals from various disciplines into the learning process. It presents the initial findings of a study conducted on the implementation of clinical case discussions in the field of palliative care, which have been held since 2024. The study highlights the potential of multidisciplinary training formats to enhance the quality of care and promote interprofessional collaboration.

Key words: *social work, palliative care, hospice care, multidisciplinary cooperation.*

Palliative care is a comprehensive system of medical, social, psychological, and spiritual support for people with serious illnesses. Over 500,000 families in Ukraine annually require this type of support [1, p. 311]. The need for development of palliative care represents one of the pressing social demands in Ukraine. It is, therefore, a significant contemporary social issue in Ukraine, and one that falls within the scope of social work, which includes not only direct support but also education, awareness-raising, and empowerment. One of the key